

Universitat Autònoma de Barcelona

TITULACIÓ: Bioquímica

NOM DE L'ASSIGNATURA: 20175 Bioquímica farmacològica

CURS: 2002/2003

CRÈDITS: 6

1.- Principis generals de l'acció dels fàrmacs

1.1.- Antecedents, àmbit i objectius de la Bioquímica Farmacològica

1.2.- Bases moleculars de l'especificitat dels fàrmacs

- Llocs d'acció dels fàrmacs
- Definició i classificació dels receptors
- Especificitat biològica i especificitat química dels fàrmacs

1.3.- Relacions estructura-activitat i desenvolupament de nous fàrmacs

- Correlació de paràmetres físico-químics amb l'activitat. Estereoselectivitat dels fàrmacs
- Anàlisi de la conformació activa dels fàrmacs

2.- Aspectes quantitius de la interacció fàrmac-receptor

2.1. - Resposta a agonistes

- Relacions concentració-efecte
- Teoria ocupacional. Relació entre EC_{50} i K_D

2.2.- Antagonisme farmacològic

- Antagonisme no degut a la interacció amb receptors
- Antagonisme competitiu. Mesura de l'afinitat pels antagonistes
- Antagonisme no competitiu i irreversible

2.3.- Mesura directa de l'ocupació del receptor. Tècniques de fixació de radiol·ligands

- Cinètica de la fixació de radiol·ligands
- Experiments de saturació. Mesura de K_D i de la concentració de receptors
- Experiments de competició. Mesura de l'afinitat per diferents lligands
- Aplicacions

2.4.- Desenvolupament i limitacions de la teoria ocupacional

- Agonistes parcials i concepte d'eficàcia
- Reserva de receptors. Quantificació. Mesura de l'afinitat pels agonistes

2.5.- Interacció amb proteïnes multimèriques i amb diferents estats conformacionals del receptor

3. Els receptors i els seus sistemes de transducció de senyals com a llocs d'acció dels fàrmacs.

3.1. Introducció

3.1.1. Característiques generals de les principals famílies de receptors.

3.1.2. Alteracions en la sensibilitat dels receptors induïdes per fàrmacs: desensibilització i hipersensibilitat.

3.2. Receptors-canal i canals iònics dependents de voltatge. Estructura i llocs d'acció farmacològica.

3.2.1. Receptor nicotínic de l'acetil colina, de GABA tipus A i de la glicina.

3.2.2. Receptors ionotròpics d'aminoàcids excitadors.

3.2.3. Canals dependents de voltatge de Na^+ , Ca^{+1} K^+ .

3.3. Receptors acoplats a proteïnes G heterotrimèriques.

3.3.1. Estructura de receptors acoplats a proteïnes G.

3.3.2. Estructura i cicle d'activació-desactivació de les proteïnes G.

3.3.3. Tipus de subunitats i efectors funcionals de les proteïnes G.

3.4. Efectors de receptors acoplats a proteïnes G (I): adenilil ciclases.

3.4.1. Isoformes i característiques moleculars de les adenilil ciclases

3.4.2. Regulació de l'activitat de les adenilil ciclases

3.4.3. Terminació de l'acció de l'AMP cíclic: fosfodiesterases

3.5. Efectors de receptors acoplats a proteïnes G: fosfolipases

3.5.1. Isoformes i mecanismes d'estimulació de la fosfolipasa C de fosfoinosítids

3.5.2. Mecanisme d'acció de l'inositol-1,4,5- trifosfat: receptor de IP_3 . Acoplament entre el buidat de reservoris intracel·lulars i l'entrada de calci.

3.5.3. El diacilglicerol com a segon missatger. Estructura i regulació diferencial de les diferents isoformes de proteïna quinasa C.

3.5.4. Fonts alternatives de diacilglicerol: fosfolipases de fosfatidil colina. Regulació de la fosfolipasa D.

3.5.5. Generació d'altres mediadors lipídics: fosfolipasa A_2 i esfingomielinases.

3.6. Mecanismes de regulació de la sensibilitat de receptors acoplats a proteïnes G.

3.6.1. Regulació a curt i llarg termini: canvis de funcionalitat o en el nombre de receptors.

3.6.2. Paper de les quinases específiques (família GRK), de les arrestines i de les quinases dependents de nucleòtids cíclics en la regulació a curt termini.

3.6.3. Regulació de la síntesi i degradació de receptors.

3.7. L'òxid nítric com a missatger intra- i intercel·lular.

3.7.1. Propietats i principals accions fisiològiques.

3.7.2. Òxid nítric sintases (NOS): reacció catalitzada, isoformes i mecanismes d'estimulació.

3.7.3. Activació de la guanilil ciclasa soluble. Altres fonts de GMP cíclic: receptors amb activitat guanilil ciclasa. Terminació de l'acció del GMP cíclic: fosfodiesterases.

3.7.4. Altres dianes moleculars de l'òxid nítric.

3.7.5. Potencial farmacològic dels donadors d'òxid nítric, dels inhibidors de les NOS i dels enzims del metabolisme del GMP cíclic.

3.8. Receptors amb activitat tirosina quinasa.

3.8.1. Característiques estructurals generals. Subfamílies: motius estructurals més comuns en el domini extracel·lular.

3.8.2. Dimerització, transfosforil·lació i recrutament de proteïnes citosòliques. Dominis característics de les proteïnes implicades en la transducció de senyals.

3.9. Receptors intracel·lulars.

- 3.9.1. La superfamília de receptors d'hormones esteroidees, tiroidees, vitamina D i àcid retinoïc. Mecanismes generals d'actuació.
- 3.9.2. Dominis estructurals i funcionals dels receptors d'esteroides. Unió al DNA i a l'hormona. Interacció amb fàrmacs.

4.- Acció dels fàrmacs sobre sistemes de transport

- 4.1.- Sistemes de transport: generalitats, tipus i interès terapèutic
- 4.2.- Sistemes de transport específic dels neurotransmissors
  - Característiques moleculars i estructurals
  - Alteració de la seva funcionalitat per fàrmacs: els antidepressius tricíclics i les drogues d'abús
- 4.3.- Bomba d'H⁺ Na ATPasa: inhibició per fàrmacs neutralitzadors de la secreció gàstrica àcida
- 4.4.- Bomba de Na⁺ K ATPasa: inhibició per cardiotònics

5.- Acció dels fàrmacs mediat per enzims

- 5.1. - Mecanismes d'acció
  - Inhibició selectiva d'una via metabòlica
  - Inhibició diferencial interespecies
  - Inhibició de cèl.lules especialitzades
- 5.2.- Cinètica de la interacció fàrmac-enzim

6.- Metabolisme dels fàrmacs

- 6.1.- Fases del metabolisme dels fàrmacs i sistemes enzimàtics implicats
  - Enzims implicats en la Fase I: oxidases de funció mixta dependents del citocrom P₄₅₀ i altres oxidases
  - Enzims implicats en la Fase II: conjugacions catalitzades per transferases
- 6.2.- Interrelació entre el metabolisme endògen i el metabolisme dels fàrmacs

7.- Inducció i inhibició del metabolisme de fàrmacs

BIBLIOGRAFIA

A. General

- "Principles of drug action" 3rd. ed. W.B. Pratt & P.Taylor. Churchill Livingstone Inc. New York 1990. Capítols 1 i 2.
- "Proteins, transmitters and synapsis" D.G. Nicholls. Blackwell Sci. Pub. London 1994. Capítols 4 i 5.
- "Introduction to drug metabolism". Gibson G.G. & Skett P. Chapman and Hall. London 1994.

B. De consulta

- Las bases farmacológicas de la terapéutica. 9ª Ed. A. Goodman Gilman. TW. Fui. Rail, A.S. Nies, P. Taylor. Ed. Panamericana. México, 1997. Vol I - II
- Farmacología. H.P. Rang, M.M. Dale. Churchill Livingstone, 1992
- Farmacología Humana. 3ª De. Jesús Florez. 1997
- "Molecular Pharmacology", 1997 - Terry Kenaku. Blackwell Science.
- "The pharmacological basis of therapeutics". 10th. Ed. Goodman & Gilmans

CLASSES TEÒRIQUES I SEMINARIS

Els seminaris es realitzaran una vegada s'hagi acabat la teoria. Els seminaris són obligatoris i consistiran en presentacions orals per part dels alumnes d'artícles científics relacionats amb la teoria.

CLASSES PRÀCTIQUES

Són obligatòries i consistiran en l'elaboració de resultats experimentals.

De forma voluntària es poden realitzar visites, previ acord, al laboratori dels professors encarregats de l'assignatura per al seguiment d'alguns dels procediments experimentals utilitzats.

AVALUACIÓ

El 75 % de la nota final resultarà de l'avaluació d'un examen escrit sobre tota la matèria impartida (teoria i pràctiques). El 25 % restant s'obtindrà de l'avaluació dels seminaris (assistència, preparació, exposició i participació en la discussió).